

“The brave men did not kill dragons. The brave men rode them.” – Game of Thrones, adaptation of A Song of Ice and Fire, George R. R. Martin.

Era o noapte târzie de iarnă. Totul era plăcut și uman, cum începeam să ne obișnuim cu ideea că viața noastră a primit un sens pe care nu îl avea niciodată. Era în transformare Lumea, devenea mai interesantă decât se putea spera vreodată. Ea admitea că nu îi prea place să vadă șerpi și că are o oarecare reținere până și atunci când vede câte o imagine pe Facebook. Cândva un șarpe a trecut prin iarbă nu departe de ea și n-a fost un sentiment prea plăcut, îmi zicea pe un ton șoptit. “Nu e vina noastră că ne temem, ne-a fost inoculat, copiii în general nu se prea tem, dar când ajungi să crești, conștientizezi pericolul.” Îi ascult cuvintele și simt cum splendid & iremediabil două ființe umane ajung din nou să se reunească într-o entitate, așa cum exista prin ceva mitologii antice. Mă gândeam la Zei-Șarpe și la Zeițe-Șarpe, la diferite legende născute în subconștientul triburilor de oameni care începeau să interpreteze ceea ce simțeau... să lege simbolic sentimentele de entități pe care le constatau ca fiind existente în mediul natural. Abordarea Lumii de către spiritul uman este o reflexie și o reflecție cu mai multe sensuri. Se combinau elemente din peisajele în care trăiau oamenii aceia ai începuturilor de civilizație, cu senzațiile ce se conturau în sufletul uman. Erau preocupați de aceste ființe aparte, așa că există niște contexte arhetipale, niște relaționări pe care le percepem oarecum, în măsura în care avem capacitatea intelectuală adecvată și deschiderea către cunoaștere. O parte a acelor imagini arhetipale se păstrează sub formă de scrieri religioase, legende, mitologii, texte filosofice, artefacte sculpturale, hieroglife, și ne sunt accesibile și nouă – celor care încercăm la rândul nostru să reinterprețăm Lumea din noi. Interesant este să constăți venerarea șerpilor în cele mai diferite culturi, pe toate continentele locuite de cei care au creat Civilizația. Interpretările pot să zică multe nu doar despre șarpe, ci mai ales despre oameni. Cu toate că în general mă interesează astfel de subiecte, totuși civilizația umană pare destul de nesemnificativă cât timp ascult vocea Ei...

Am început să îi povestesc cum aceste vietăți sunt ca și noi. Un șarpe-el și o șarpe-ea se iubesc, le face plăcere să fie împreună. Se reproduc, iar rezultatul este o nouă generație (și asta așa merge de circa 112 milioane de ani). Un tânăr șarpe ieșit din ou (sau născut la vipere), caută hrană, așa cum căuta și omul. Vânează diferite organisme, de la insecte la broaște, șopârle, mamifere mici, etc... depinzând de specie. Crotalii au capacitatea de a detecta radiații infraroșii... căldura..., au niște organe de simț pe care nici nu ni le putem imagina cam ce senzații ar da “deținătorului”. Totodată, șerpii pot urmări traiectoria prăzilor pe baza olfacției de o sensibilitate incredibilă. ; Prin homocromie, desene criptice, se integrează atât de bine în peisaj încât exemplarele prezente greu sunt remarcate de oamenii care trec prin zonă. Diversitatea adaptărilor este spectaculoasă, ceea ce este de interes mai ales pentru spiritul naturalistului care simte nevoia de a descoperi Lumea așa cum este ea. Este liniște în lumea lor.

Deși sunt incapabili de a auzi sunetele, ei percep trepidațiile substratului și se refugiază din fața pașilor omului care se apropie. Dimineața, în perioadele mai reci când încă soarele nu ajunge să îi încălzească destul de tare, metabolismul lor este mai lent, ceea ce are efecte și asupra performanței în ceea ce privește simțurile și viteza de reacție... Sigur că nu vrea careva să se confrunte cu omul, nu vrea să îl muște, să îl atace... nicidecum. Doar că dacă este prins, capturat cumva, ori deranjat și nu are unde să se refugieze, încearcă să se apere, așa cum și tu ai face. Îți poți imagina, cam cum este pentru el să fie prins de om? Sau dacă este călcat... Glandele salivare transformate, specializate, produc substanțe cu efecte semnificative asupra prăzilor... iar în cazuri când șarpele se apără de om, aceste substanțe pot sta la baza efectelor dure asupra celui care a deranjat voluntar sau involuntar animalul, în mediul lui de viață. I-am povestit un caz din Maramureș, din primăvara anului 2005; o viperă prinsă de un amic, a fost adusă la Sighet pe volanul mașinii; 3 copii mici s-au jucat cu șarpele în curtea casei, l-au mângâiat pe spate etc; bărbatul de 34 de ani la un moment dat probabil că a bruscăt animalul, a făcut ceva ce a fost perceput de șarpe ca un pericol, iar acesta l-a mușcat de două ori... a ajuns la mine cu mâna tumefiată. Iar vipera era într-un borcan. În cartea Ecosisteme din Maramureș, publicată în 2007 am descris cazul în mod detaliat, incluzând poze cu mâna tumefiată în comparație cu cea aflată în stare normală. Asta desigur nu arată că ar trebui să te joci cu vipere, ci că șarpele respectiv chiar nu a fost agresiv, din contră, a suportat ore în șir să fie terfelit, dar la un moment dat s-a săturat de asta, se simțea în pericol și a ajuns să se apere. Bănuiesc că îl poți înțelege. Sau nu?

I-am povestit cum ne vom plimba împreună prin peisaje în care trăiesc și șerpi, și dacă avem noroc o să fie frumos să vedem câte un exemplar. Dimineața iese vietatea să stea la soare, îi place cum i se încălzește trupul... și o poți observa. Îi ziceam că sunt convins că dacă ar vedea de aproape solzii aceia strălucitori, desenele interesante, culorile, toate detaliile acestor ființe, ar constata că avem de a face cu niște splendori ale naturalului. Au viața lor ancestrală care dacă ești deschis spre înțelegerea Lumii, constăți că este interesantă, poate chiar fascinantă. Faptul că în societățile civilizate ale vestului european și nord-american există prea-mulți oameni care țin șerpi ca animale de terariu, arată atracția intelectului uman față de aceste ființe misterioase, legendare... pe care omul încearcă să le cunoască, să le înțeleagă mai bine, și uneori reușește, măcar în parte. Un piton tigrat, o anacondă prezintă detalii bine vizibile și analizabile cu ochiul liber, ca și la exemplare ale altor specii care pot ajunge la dimensiuni mari. Modul cum se mișcă, cum se hrănește, detalii de etologie și aspecte legate de reproducere, au fost observate și descrise la șerpi aflați în captivitate. Dar acestea sunt sărmene victime colaterale ale comportamentelor umane, iar șarpele cel fericit este liber și trăiește în habitatele naturale cărora le este adaptat atât de bine, de la deșerturi la păduri tropicale, la mlaștini amazoniene, de la savane la stepe, tufărișuri și goluri de munte unde aceste vietăți există de milioane de generații. Și, din câte pare, vor exista și după noi.

Șarpele este un simbol extrem de răspândit în diferite mitologii, dar are un dualism evident, de multe ori fiind venerat, alteori simbol mai puțin bun. Faptul că atunci când se simte în pericol, câte un șarpe veninos poate să inoculeze o doză ultramortală de venin, fără ca înainte de acțiunea respectivă să dea vreun semn că ar face mișcarea în cauză... a dus la atașarea ideii de șarpe a unor atribute dure, cu toate că în esență vietatea nu are nici o vină. Divinizarea unui animal care te poate ucide cu o singură mușcătură... modul în care trăiește greu de remarcat printre ierburi, stânci și tufe... a făcut să ajungă o preocupare pentru intelectul uman aflat pe la începuturile aventurii civilizației. Nu degeaba erau venerați de triburi și civilizații care se conturau în variate alte zone ale acestei minunate planete. Șarpele Curcubeu este o creatură mitologică importantă pentru băștinașii australieni, iar mitul creației este asociat cu această idee. În insulele Fiji, Zeul Șarpe Ratumaibulu este simbolul protectorului agriculturii... și cel care face pomii să rodească... entitatea de care depinde existența comunității umane. Zodiacul chinezesc include șarpele printre cele 12 animale celeste. Budhismul prezintă și el simbolică legată de reptile care impun respect: Buddha în timp ce meditează, este protejat de o entitate care simbolizează o cobră cu gâtul lățit... Regele Șarpe care îl protejează de furtună. Pentru a nu lăsa ca evenimentele externe să întrerupă meditația lui Buddha, șarpele legendar a stat încolăcit de 7 ori în jurul lui, timp de 7 zile. În diferite religii africane, șarpele este prezent în variate feluri simbolice; în religiile de tip Voodoo de pe coastele vest-africane, Șarpele Curcubeu este simbol de fertilitate și partenera Părintelui Tuturor Spiritelor. Interesant? Există o carte groasă doar despre simbolistica șerpilor în culturi africane, dar cine are timp de a înțelege situația?

Culturile amerindiene venerau Natura, și multe religii tradiționale asociau șarpele cu puterea spirituală, divinitatea, renașterea; așadar, acesta apare în diverse artefacte realizate de acei oameni ai trecutului. În starea de extaz produsă de substanțe halucinogene cu rol religios, fanteziile umane ale șamanilor au creat o multitudine de animale totemice, zeități-șarpe, femei-șarpe, bărbați-șarpe, legende-religioase de o diversitate extraordinară. Mesoameericanii precolumbieni jucau Dansul Șarpelui, iar în calendarul aztec și cel maya, cea de-a 5-a zi a săptămânii era Ziua Șarpelui. Este un simbol de fertilitate: tribul Hopi din Arizona avea un ritual anual de sărbătorire a comuniunii șerpilor, în care oamenii dansau purtând șerpi vii, vietăți apoi eliberate în terenurile cultivate, în idea de a proteja recoltele. Triburi din Mexic și din sud-vestul SUA (Pueblo din New Mexico, ori unele societăți tribale din California), venerau șerpii, în cultura lor tradițională. Crotalii au fost priviți cu un respect special (și cred că nu te miră asta); un șarpe cu coarne este o figură mitologică a triburilor nord-americane din est. Poveștile sugerează că ei priveau cu uimire și cu frică șarpele, și considerau că cei care se comportă urât cu o astfel de vietate, ajung să regrete ulterior; totodată, este văzut ca un justițiar care execută dur pe cei care au încălcat normele morale. Mitologiile central-americane au variate divinități sub formă de șarpe: Quetzalcoatl, Coatlicue – o Zeiță-Șarpe, apoi Q'uiquimat, Tlaloc șamd.

În centrele religioase și politico-administrative, Quetzalcoatl (Șarpele cu Pene) este un simbol important al puterii: este zeitatea mezoamericană a învățării, cunoașterii, cel care a dat porumbul (hrana principală a oamenilor respectivi), precum și simbol al renașterii – este un fel de legătură între pământean și ceresc. Una din variantele mitului arată că zeitatea în cauză a fost născută de o virgină (oau, ce noutate...). Din oase ale ființelor anterior-existente și din propriul lui sânge, El a creat Lumea. Era destul de uman, se îmbăta și făcea dragoste cu o fată celibatară, dar apoi s-a autoincendiat de remușcare, iar inima lui a devenit steaua cea de dimineată. Quetzalcoatl, Zeu al Aztecilor precolumbieni, este prezent sub alte nume și la diferite triburi maya. Interesată este trecerea în perioade consecutive ale secolelor, de la o reprezentare zoomorfă la una în care entitatea are din ce în ce mai multe caracteristici umane, un fel de metamorfozare și schimbare de stil... diversificare în culturi care se diferențiază și se succed una după alta. Este controversată ideea conform căreia împăratul aztecilor, Montezuma II, ar fi crezut la venirea conchistadorilor europeni în frunte cu Hernan Cortes, în 1519, că acesta ar fi de fapt întoarcerea Zeului Quetzalcoatl. Totul este schimbat la venirea europenilor, care creștinește au distrus civilizațiile umane americane... în procesul acesta transformând și zeități locale în entități care să fie mai apropiate de cele din creștinism. Quetzalcoatl este oarecum încorporat în credințe religioase ale unora dintre mormoni, și este în vogă în mișcarea New Age, mai ales ca efect al publicării cărții lui Tony Shearer în 1971, care retipărită a ajuns să aibă titlul: Lord of the Dawn: Quetzalcoatl, the Plumed Serpent of Mexico. A fost interesant de discutat pe astfel de subiecte prin centre de conferințe ale unor arii protejate ale Munților Stâncoși și prin seri petrecute lângă foc în preerii americane; era o bună ocazie de a afla ce mai persistă prin suflete ale unor elitele intelectuale ale amerindienilor... dacă mai poate persista ceva după devastatorul Holocaust Amerindian.

În India și azi există viu cult de venerare a șerpilor, inclusiv temple pline de cobre... care sunt simbol de fertilitate; iar cobra de pe gâtul zeilor supremi Shiva și Vishnu arată respectul pe care hinduismul îl are față de aceste ființe. Este interesant de urmărit cum anumite concepte trec de la o cultură la alta, în diferite zone ale acestei planete, în diferite epoci istorice. De la conceptul hindus Kundalini, a încolăcirii ca un șarpe, pentru a da șanse unei maturizări... se trece la conceptul Nin Giz Zida al șarpelui de foc din zona tibetană, de la care se ajunge la Reiki – Calea Dragonului de Foc/ The Way of the Fire Dragon care se răspândește prin secolul 20. Gardieni ai templelor și locurilor sacre hinduse, cobrele chiar că reprezentau/ reprezintă o entitate care trebuia să fie luată în seamă. Diferite unități militare actuale, din SUA în Israel șamd, au simboluri care arată șerpi, iar un crotal care se apără prin atac este o idee care te face să te gândești la consecințele potențiale ale interferențelor.

Simbolistica legată de șerpi în Egiptul Antic este evidentă când vezi cobra care împodobește coroana faraonilor... iar șarpele era considerat unul dintre zei. Fără șerpilor care să mențină la un nivel scăzut populațiile de rozătoare, oricum era imposibil să ai recolte mai serioase de cereale și hambare care să îți asigure supraviețuirea. Tronul faraonului Tutankhamon are 4 cobre

aurite. Zei egipteni precum Wadjet – Zeița Cobră Egipteană, precum și Zeița Renenutet – o femeie cu cap de cobra.... se combină într-o simbolistică în care rolul șarpelui este de a proteja țara, a proteja celelalte zeități și a proteja Faraonul. Sinuciderea Cleopatrei, contextul ideatic al terminării existenței umane cu ajutorul mușcăturii cobrelor, este un subiect care ar merita odată analizat.

Devine imaculat și aparent nou prin năpârlire... ceea ce a făcut din el un fel de dătător de speranță a rejuvenării, a renașterii eterne, ceva legat de imortalitate... Ouroboros, simbol din Egipt și Grecia Antică a șarpelui care își devorează coada, reprezenta ciclicitatea și reînnoirea, renașterea ca pasărea Phoenix din ceva ce nu mai este; simbolistica respectivă a persistat în embleme ale diferitelor grupări umane mai mult sau mai puțin vizibile, dar care sunt aici printre noi, fără ca tu să le percepi existența – având și asocieri cu un triunghi, compas, un ochi (dacă înțelegi la ce mă refer). Cultura ancestrală nord-vest europeană/ scandinavă are și ea referiri interesante. Poeme și proză păgână Edda, păstrate în Islanda în forma în care au ajuns în urmă cu circa 800 de ani, ne oferă o imagine asupra mitologiei scandinave și nord-germanice (Norse). După trecerea formală la creștinism, legende și credințe ancestrale-păgâne supraviețuiesc în aceste zone, mai ales în folclor și povestiri, de unde o parte ajung în literatură și artă actuală. Jörmungandr este o creatură mitologică marină, despre care legenda zice că a crescut atât de mare încât a ajuns să înconjoare Lumea, când și-a înșfăcat propria coadă și a devenit Șarpele Lumii. Conform legendei, lumea poate exista până este înconjurată de acest șarpe. Este evidentă filiația ideilor dinspre cele egiptene-grecești-antice, pe tema ouroboros.

În Orientul Apropiat, din Epoca Bronzului cercetările arheologice au scos la lumină diferite obiecte de cult care simbolizează șarpele, artefacte descoperite în Israel, Siria șamd; la Tepe Gawra (Irak) au fost descoperiți 17 șerpi de bronz, amintiri asiriene de pe la începutul Epocii Bronzului. Cult al șarpelui exista în cadrul așezărilor preisraelite din Epoca Bronzului în Canaan. Un simbol al șarpelui-vindecător apare și în iudaism, mai ales asociat cu Moise, când Șarpele de Alamă/ Nehushtan salvează omul de la o moarte iminentă. Acest context se păstrează și în unele abordări creștine, dar... desigur, în simbolistica iudeo-creștină care din start era în conflict cu puterea Egiptului Antic, simbolurile egiptene au fost rapid etichetate ca fiind de partea răului... iar șarpele a devenit o sărmană victimă colaterală. În Geneza 3:1 zice că "Acum șarpele era mai subtil decât orice sălbăticiune a locurilor, creat de Dumnezeu." Interesant este că în Biblie apare și o simbolistică ce pare că nu prea este conștientizată de marile mase de ciudați: în Evanghelia după Ioan 3:15, Iisus compară simbolul șarpelui cu mântuirea, în acest context existând o poziționare a șarpelui pe un loc de cinste: "Și, după cum Moise a înălțat șarpele în pustiu, tot așa trebuie să fie înălțat Fiul Omului, unicul născut, ca oricine crede în el să nu piară, ci să aibă viața veșnică."

În religiile monoteiste abrahamice (iudeo-creștinism și islam), șarpele este totodată un simbol al dorințelor sexuale; pasiunea este simbolizată de șarpele din Grădina Edenului. Iar sexualitatea a ajuns să fie considerată un fel de păcat, ceva rău... o abordare totalmente diferită de cea din hinduism spre exemplu; nu puține au fost plăcerile de care s-au lipsit oamenii prin abordarea asta. Mulți șerpi din Europa (și apoi din alte zone invadate de europeni) au fost uciși din cauza unei legende tâmpite cu un șarpe vorbitor care a avut o conversație cu o femeie făcută din coasta unui alte creaturi... Era caniculă în deșert și soarele îi bătea în cap pe cei care se perindau prin locurile sterpe de zeci de ani. Era un mediu neprielnic pentru oameni... care nu aveau adaptările pe care ființe mai adecvate deșertului le au. Făceau ei niște însemnări pe piei de oaie, dar erau atât de afectați încât descriau conversații cu tufe vorbitoare, șerpi vorbitori și măgari care discutau cu oameni. Culmea este existența unor umanoizi actuali care consideră că aceste scrieri pot să fie altceva decât metafore. Probabil că simți un fel de milă față de ei. Nu neapărat e cazul unor oameni răi, pur și simplu acestea le sunt condițiile intelectuale/ culturale. Iar șarpele ucis oriunde, fără nici un fel de reținere, chiar că nu avea nici o vină.

Gnosticii, grupări de secte religioase antice, considerau șarpele ca fiind simbol al înțelepciunii transmise de Sophia; printre sectele gnostice mai ortodoxe, care se considerau pe ele ca deținând dreapta-credință-creștină... (și care dintre grupuri nu se crede așa?), existau și cele numite Ophites – Oamenii Șarpe, care prin secolele 2-5 evident că venerau șerpi... Dă o senzație aparte să vezi șarpele aflat pe cruce, o conștientizare a diversității de credințe și interpretări din vremea unui creștinism aflat în formare. Iar Ea îmi zice: "Interesant ca unui animal să-i fie atribuit o calitate atât de umană. De unde vine înțelepciunea șarpelui? Cred că ține de tăcerea cu care se apropie de pradă, de faptul că fiecare mișcare este calculată la nivel instinctual; forța lui constă în răbdare, finețe și precizie. Știe să stea ascuns și mai știe când să atace. Este rece, dar nu și pasiunea lui." Este prea plăcut să discutăm.

Mithraismul, o religie răspândită prin secolele 1-4 în Imperiul Roman, avea legături simbolice cu șerpi și multe ritualuri asemănătoare cu cele creștine; în acele vremuri, creștinii erau prizonieri prin imperiu; dar Mithraismul a fost marginalizat după ce împăratul Constantin cel Mare a decis să favorizeze creștinismul ca mecanism de manipulare a maselor.

Șarpele Glycon, simbol al fertilității și protector al familiei în cadrul unor trenduri religioase la romani (secolele 2-4), este reprezentat într-o statueta de marmură expusă la Muzeul de Arheologie din Constanța... (descoperit tot în acest oraș); a ajuns și pe bancnota de 10.000 de lei emisă în 1994; subiectul ar merita odată o analiză mai detaliată.

Mitologia Greciei antice este una complexă... cu numeroase interferențe egiptene. În cultura minoică exista o Zeiță-Șarpe, care pare că simboliza sursa înțelepciunii. Ophion/ Ophioneus apare ca unul dintre cei care guvernează Lumea. Oracolele grecești erau o continuare a venerării Zeiței Cobre Egiptene, pe nume Wadjet. Olympias, mama lui Alexandru cel Mare, este descrisă ca o prințesă a zonei Epirus, o îmblânzitoare de șerpi care pentru a îl naște pe fiul ei, a rămas însărcinată de la Zeus care s-a materializat sub formă de șarpe. Basiliscul, veninosul Rege al Șerpilor apt să ucidă cu privirea, a fost descris de Pliniu cel Bătrân în lucrarea Naturalis Historia... și vedem că prin secolul 1 e.n. se împleteau legende cu înțelegerea naturalistică la fel ca și acum.

Zeul Medicinii, Asclepios, este simbolizat ca purtând un toiag cu un șarpe încolăcit pe el... Conform legendei, el a învățat cum se poate ține moartea la distanță prin observarea unui șarpe care a adus ierburi medicinale unui alt șarpe, muribund, care a fost rănit chiar de către Asclepius; Zeus, cu un fulger l-a ucis pe vindecătorul Asclepius, pentru ca acesta să nu poată ajuta omenirea. Simbolistica Vindecare & Șarpe se păstrează și azi, în medicina lumii postmoderne. Emblema farmaciei, cu o cupă pe care se încolăcește un șarpe, provine din Grecia antică și simbolizează vindecarea, însănătoșirea. În grupările neo-păgâne, derivate din viața spirituală europeană de dinaintea influențelor deșertice, șarpele simbolizează înțelepciunea și cunoașterea. Combinația turbulentă a veninului ucigător cu simbolul însănătoșirii potențiale este un subiect interesant și azi, și așa va rămâne, totdeauna. Nu doar șarpele este aici într-o ipostază specială.

Relații herpeto-humane. Era liniște, apoi ea a zis că i-a plăcut cum am povestit; “mă gândesc la eleganța lor, aș putea ajunge să iubesc șerpilor, ce mai, deja simt că-i iubesc”... “waw, ce de informații interesante, șerpilor se bucură de o controversată reputație, mă bucur enorm că scrii un articol despre ei. Șerpilor sunt creaturi față de care simt simultan atracție și respingere (de la tine încoace, am ajuns să îi respect). Îi ador și mi-e frică de ei. Când mă gândesc la MEDUSA, cine ar fi putut s-o iubească după ce a fost transformată într-un monstru cu șerpi în loc de păr, mi-e chiar milă de povestea ei, fiindcă toți bărbații care s-au apropiat de ea, au vrut s-o ucidă. De aceea e rău să fii fatal.”... a zis pe vocea ei care mie mi se pare minunată... Ca în orice relație, simt acel dualism particulă-unda, acea încolăcire a șarpelui cel rău cu șarpele cel bun în care este dificil spre imposibil să fie separat unul de celălalt și niciodată nu se poate calcula ce anume iese din această situație, ce este salvator și ce este mortal.

Șarpele cel bun (Autor: dr. Peter Lengyel)

Scris de dr. Peter Lengyel

Miercuri, 05 Martie 2014 15:42 - Ultima actualizare Miercuri, 05 Martie 2014 16:51

AUTOR

[© dr. Peter Lengyel](#)

NOTA: O galerie impresionanta de poze la acest articol gasiti pe [blogul Peter Lengyel](#)